

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/339

Karar No.:1964/61

Karar Tarihi:15/9/1964

Resmi Gazete tarih/sayı:17.12.1964/11884

Davacı : Türkiye İşçi Partisi adına, Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar.

Dâvanın Konusu : Belediye Kanununda değişiklik yapılmasına dair 19/7/1963 günlü ve 307 sayılı kanuna ek 5 inci maddenin, Anayasa'nın 58, 40 ve 11 inci maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenilmiştir.

İNCELEME :

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 25 inci maddesinin 1 numaralı bendi ve 21 inci maddesinin 3 ve 4 numaralı bentleri gereğince, son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan siyasi partiler ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan Siyasi partilerin, kanunların ve yasama meclisleri içtüzüklerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiası ile Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya dâva açmaları yetkisi, tüzüklerine göre en yüksek merkez organlarının, en az, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alacakları karar üzerine Genel Başkanlarına veya vekillerine verilmiş bulunmaktadır.

Olayda dâva açılmasına, Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Komitesinin 18/10/1963 günlü oturumunda karar verilmiştir.

Bu komite, Parti Tüzüğü'nün 17 nci maddesinde belirtildiği üzere, Partinin en yüksek merkez organı olduğundan dâva açılması için vermiş olduğu kararın, sözü geçen kanunun 25 inci maddesinin 1 numaralı bendine uygun olduğu; üyelerden İsmail Hakkı Ülkmen, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen ve Muhittin Gürün'ün, Parti Tüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca Partinin en yüksek merkez organı Genel Yönetim Kurulu olduğundan dâva açma kararının bu kurul tarafından verilmesi ve üyelerden Şemsettin Akçoğlu'nun da bu kararın, Partinin en yüksek organı olan büyük kongrece alınması gerektiği yolundaki muhalefetleri ile ve iptal isteminin, dayandığı gerekçeye göre, söz konusu ek 5 inci maddenin atıfta bulunduğu 17 nci maddeye ilişkin olduğu ve bu bakımdan ek 5 inci maddede sözü edilen öteki maddeler hakkındaki gerekçelerin davacıya açıklattırılmasına yer olmadığı, üyelerden Rifat Göksu, Şemsettin Akçoğlu, Fazıl Uluocak, Muhittin Gürün ve Ekrem Tüzemen'in muhalefetleri ile ve oy çokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra, davacı Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunduğunu gösteren belgenin Mahkememize sunulduğu ve dosyada başkaca bir eksiklik bulunmadığı anlaşılınca, 20/11/1963 gününde işin esasının incelenmesine karar verilerek düzenlenen rapor, dâva dilekçesi, iptali istenilen kanun hükmü ile Anayasa'nın ilgili maddeleri, gerekçeleri, Komisyon raporları ve Meclis görüşme tutanakları okundu ve gereği görüşülüp düşünüldü :

Dâva dilekçesinde gerekçe olarak, özetle, iptali istenen maddenin bütün memur ve hizmetli vatandaşları, aynı seçim bölgesinde aday olabilmek için görevlerinden iki ay önce istifaya, gereksiz olarak, zorlamakla bu vatandaşların seçilme hakkını çiğnediği gibi onları seçmek isteyenlerin de seçme hakkını, dolayısıyla çiğnemekte olduğu, bir memur veya hizmetlinin aday olabilmek için meslekten vazgeçme zorunda bırakılmasını haklı kılan bir sebep gösterilemeyeceği, bu madde, Devlet erkini elinde tutan ve nazari olarak seçmenler üzerinde nüfuz kullanmak ihtimali bulunan

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

memurlar için bu sınırlamayı koysa idi belki Anayasa'ya uygunluğunun düşünülebileceği, öte yandan aynı maddenin, Anayasa'nın 11 inci maddesinin ikinci fıkrasında sözü edilen kamu yararına değil, tersine kamu zararına olduğu, zira yurdun başlıca aydın sınıfı olan memur ve hizmetlileri seçilme temel hakkından yoksun bırakmakla bu hakkı profesyonel politikacılara ve partilere hasreylediği bu durumun kamu oyunu son derece üzüntü ve kaygıya düşürdüğü, bir uzmanlık işi olan belediye yöneticileri için en yeterli adayların memur ve hizmetliler arasında bulunduğu, bu sebepler dolayısıyla söz konusu maddenin Anayasa'nın 58 inci maddesinde öngörülen Türklerin kamu hizmetine girmek hakkının ve 40 ıncı maddesindeki çalışma hürriyetinin özünü çiğnediği ve Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

GEREKÇE :

9/7/1963 günlü ve 307 sayılı kanunun, iptali istenilen ek 5 inci maddesi şöyledir :

"Ekmadde 5- Milletvekili Seçimi hakkındaki 25/5/1961 tarihli ve 306 sayılı Kanunun 14, 15, 16, 17, 18 ve 20 nci maddeleri bu seçimlerde de aynen uygulanır. Ancak, 17 nci maddede belirtilen belediye başkanları ile belediye meclisi üyeleri seçime girdikleri seçim çevrelerinde adaylıklarını koyabilmeleri veya aday gösterilebilmeleri için istifa zorunda değildirlir."

Dilekçenin, istem konusu başlıklı kısmında bu maddenin tümünün iptali istenmiş ise de yukarıda da belirtildiği üzere, aynı dilekçede bildirilen gerekçeye göre istemin, maddenin atıfta bulunduğu maddelerden yalnız 17 nci maddeye ilişkin olduğu çoğunluk tarafından kabul edildiğinden iptal isteminin incelenmesinde, ek 5 inci maddenin 17 nci maddeye atıf yapan hükmü ve 17 nci madde esas tutulmuştur.

17. maddede :

"Devlet katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle, bunlara bağlı daire ve müesseseler, iktisadi Devlet tevekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile kamu tüzel kişiliklerinde, memur ve hizmetli olarak çalışanlarla, belediye başkanları, aday olmak veya aday gösterilmek için istifa zorunda değildirlir.

Ancak, bunlar, genel ve ara seçimlerin başlangıcından iki ay önce, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde, yenileme kararının ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe görevli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Hâkimler mesleklerinden çekilmedikçe aday gösterilemezler ve seçilemezler."

denilmektedir.

Belli yerlerde çalışan memur ve hizmetlilerle belediye başkanlarının seçilme hakkını sınırlayan hüküm bu maddenin ikinci fıkrası hükmüdür. Ek 5 inci maddenin birinci cümlesinde 17 nci maddeye yapılan atıfla, belediye seçimlerinde de aynı memur ve hizmetliler hakkında bu sınırlamanın uygulanması ön görülmüş, ek 5 inci maddenin ikinci cümlesinde ise yalnız belediye başkanları ile belediye meclisi üyeleri bunun dışında bırakılmıştır. Davacı bu atfın memur ve hizmetliler bakımından doğurduğu sonucu Anayasa'nın 58. 40 ve 11 inci maddelerine aykırı bulmakta ve ek 5 inci maddesinin 17 nci maddeye atıf yapan hükmünün iptalini istemektedir.

Anayasa'nın 58 inci maddesi, kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkindir. Belediye başkanlığı ve belediye meclisi üyeliği de birer kamu hizmeti olmakla birlikte 58 inci maddede sözü edilen kamu hizmetleri ile aynı kategori içinde düşünülemezler. Belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri vatandaşların oyları ile seçilirler. Bu seçimlerin esasları, Anayasa'da, 58 inci

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

maddenin bulunduğu bölümde, fakat ayrı bir madde halinde, 55 inci maddede gösterilmiştir. Bu duruma göre, Anayasa'nın 58 inci maddesinin, konumuzla ilgisi bulunmadığını kabul etmek gerekir.

Konumuz, Anayasa'nın çalışma ve sözleşme hürriyetine ilişkin bulunan 40 inci maddesi ile de çözümlenemez. Zira, bu hürriyet, Anayasa'nın, sosyal ve iktisadî haklar ve ödevler bölümünde yer almakta, seçme ve seçilme hakkı ise siyasî haklar ve ödevler bölümünde bulunmaktadır. Bu hürriyetin ve hakkın amaçları ve bağlı buldukları koşullar tamamıyla ayrıdır. Şu halde olayda Anayasa'nın 40 inci maddesinden yararlanmak da söz konusu olmaz.

Anayasa'nın 11 inci maddesine gelince; iptali istenen ek 5 inci maddenin sınırladığı seçilme hakkı, temel haklardan olduğundan bu sınırlamanın, sözü geçen 11 inci maddeye aykırı olup olmadığını incelemek gerekir. Ancak, bu incelemenin burada değil, Anayasa'nın başka maddeleri yönünden işin incelenmesi sırasında yapılması uygun görülmüştür. 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesi gereğince, Mahkememiz, ilgililerin gerekçesine dayanma zorunluğunda olmayıp, istemle bağlı kalmak kaydı ile, başka gerekçe ile Anayasa'ya aykırılık kararı vermeğe yetkili olduğuna ve davacının ileri sürdüğü, Anayasa'nın 40 ve 58 inci maddeleri ile dâva ilgili bulunmadığına göre konunun Anayasa'nın başka maddeleri yönünden incelenmesine engel yoktur.

Anayasa'nın 55, 68 ve 116 ncı maddeleri 306 sayılı kanunun 17 ve 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesi ile ilgili bulunmaktadır.

68 inci maddenin üçüncü fıkrasında memurların adaylıkları hakkında hükümler vardır. Bu fıkra şöyledir : "Aday olmak, memurluktan çekilmek şartına bağlanamaz. Seçim güvenliği bakımından hangi memurların ne gibi şartlarla aday olabilecekleri kanunla düzenlenir". Bu maddenin yasama bölümünde bulunmasının ve milletvekili seçilme yeterliği kenar başlığını taşımasının ifade ettiği ve birinci ve ikinci fıkraları hükümlerinden anlaşıldığı üzere, memurların adaylıkları hakkındaki üçüncü fıkrası hükmü memurların milletvekili seçimi için adaylıklarını koymaları halinde uygulanacak hükümlerdendir. 306 sayılı kanunun 17 nci maddesi, Anayasa'nın bu 68 inci maddesinin üçüncü fıkrasına dayanmaktadır. Davacı İşçi Partisi ise 17 nci maddenin iptalini istememektedir. İptal istemi, 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesinde 17 nci maddeye yapılan atıf hakkındaki hükme ilişkin olup, belediye seçimlerine ilişkin olan söz konusu ek 5 inci maddenin, Anayasa'nın 68 inci maddesi ile ilgisi yoktur. Hal böyle olunca ek 5 inci maddenin Anayasa'nın 68 inci maddesine aykırı olup olmadığını araştırmaya yer yoktur ve işin 55 ve 116 ncı maddeler yönünden incelenmesi gerekmektedir.

55 inci madde :

"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

Seçimler, serbest eşit, gizli tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır".

hükmünü taşımaktadır.

116 ncı maddenin seçim kuralı koyan hükmü, ikinci fıkrasındadır. Bu fıkrada da "mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 5 inci maddede yazılı esaslara göre yapılır", denilmektedir.

55 inci maddenin birinci fıkrası, bütün seçimleri kapsayan genel bir kural koymuş, seçme ve seçilme hakkının kullanılması koşullarının belli edilmesini kanuna bırakmış, ancak, ikinci fıkrası da, kanun koyucunun bu konuda bağlı olacağı ilkeleri göstermiştir. 116 ncı maddenin ikinci fıkrasında ise, mahallî idareler organlarının seçimleri hakkında özel koşullara yer verilmemiş, bu organların seçimlerinin de 55 inci maddede Öngörülen esaslar çevresinde yapılacağı açıklanmıştır.

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

Böylece, belediye seçimlerinde uygulanacak esasları belli etmeğe, Anayasa'nın 55 inci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı ilkelere bağlı kalarak, kanun koyucunun yetkili olduğu görülmektedir.

307 sayılı kanun, mahallî idarelerden olan belediye seçimlerinin esaslarını belli eden yasama tasarrufudur. Bu kanunun ek 5 inci maddesinin hükümleri de aynı seçimlerle ilgili esaslardandır. Kanun koyucu sözü geçen 17 nci maddenin metnini ek 5 inci maddede tekrarlamağa lüzum görmeyerek buna atıfta bulunmakla yetinmiş, ancak belediye başkanları ile belediye meclisi üyelerini 17 nci maddenin kapsamı dışında bırakmıştır. Bu atıf sonucunda 306 sayılı kanunun 17 nci maddesi hükmünün, yukarıda işaret edilen istisna ile, iptali istenen ek 5 inci maddede yer almış olmasında, Anayasa'nın 55 ve 116 ncı maddelerine aykırı bir yön yoktur. Kanun koyucu, bu maddelerde kendisine verilen yetkiyi kullanmış ve bunu yaparken 55 inci maddenin ikinci fıkrasındaki ilkelere aykırı bir durum yaratmamıştır.

Son olarak işi bir de Anayasa'nın 11 inci maddesi bakımından incelemek zorunluğu vardır. Anayasa'nın 11 inci maddesinde, temel hak ve hürriyetlerinin, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygun olarak ancak kanunla sınırlanabileceği, kanunun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamayacağı yazılıdır.

Olayda, temel haklardan olan seçilme hakkı, Anayasa'nın emrine uygun olarak kanunla sınırlanmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, bu sınırlama, Anayasa'nın gerek davacının ileri sürdüğü 40 ve 58 inci maddelerinin, gerekse Mahkememizce incelemede esas tutulan 55, 68 ve 116 ncı maddelerinin sözüne ve özüne aykırı değildir.

Öte yandan bu sınırlama ile kanun, seçilme hakkının özüne de dokunmamıştır. Zira, ilgili kişiler, kanunda yazılı süreler içinde istifâ etmekle, seçilme hakkından faydalanabilirler. Bu imkân karşısında hakkın özüne dokunulduğu söylenemez.

Şu yönüde belirtmek yerinde olur ki, belli görevlerde bulunanların belli alanlarda seçilme haklarının sınırlanması, seçim güvenliğinin gereklerindedir. Nitekim Anayasanın 68 inci maddesinin üçüncü fıkrasında da bu prensibe yer verilmiştir. Seçim güvenliğinin ise kamu düzeni ve hatta kamu yararı kavramları içinde düşünülmesi doğaldır. Şu halde, davacının düşüncesinin aksine olarak, söz konusu atıf hükmünde kamu düzeni ve kamu yararı sebepleri de vardır.

Bu nedenlerle, ek 5 inci maddenin, iptali istenen atıf hükmü, Anayasa'nın 11 inci maddesine de aykırı değildir. Dâvanın reddi gerekir.

Üyelerden İsmail Hakkı Ülkmen, Şemsettin Akçoğlu ve A. Şeref Hocaoğlu söz konusu atıf hükmünün Anayasa'nın 68 inci maddesine aykırı olduğu görüşünde bulunmuşlardır.

SONUÇ :

Yukarıda açıklanan sebeplerden ötürü, 19/7/1963 günlü ve 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesinin, Milletvekili Seçimi hakkındaki 25/5/1961 günlü ve 306 sayılı kanunun 17 nci maddesine atıfta bulunan hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve dâvanın reddine, Üyelerden İsmail Hakkı Ülkmen, Şemsettin Akçoğlu ve A. Şeref Hocaoğlunun muhalefetleri ile ve oyçokluğu ile 15/9/1964 gününde karar verildi.

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

Başkan Vekili
Lütfi Akadlı

Üye
Asım Erkan

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
A. Şeref Hocaoğlu

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lûtfi Ömerbaş

Üye
Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

Çoğunluk tarafından ittihaz olunan yukarıdaki karar tamamıyla metinci ve şekilci bir görüşün mahsulüdür. Anayasa Mahkemesinin fonksiyonu Anayasa'yı metin itibariyle olduğu kadar ruh ve mâna itibariyle de korumak, kanun koyucunun Anayasa'nın metin ve ruhuna aykırı yasama tasarruflarını ortadan kaldırmaktır. Anayasa Mahkemesi görevini bu geniş görüş ve anlayış içinde yapmadıkça fonksiyonunu hakkiyle yerine getirmiş olamaz.

Konu bu açıdan ele alınırsa 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesiyle Millet Vekilleri Seçimi Kanununun 17 nci maddesine yapılmış olan atfı ve bizzat bahsi geçen 17 nci maddeyi Anayasa'ya uygun bulmak mümkün değildir. Zira Anayasa'nın 2 nci maddesi Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik bir hukuk Devleti olduğunu belirtmiştir. Demokrasi esaslarından biri vatandaşların siyasî seçimlere hür ve eşit şartlar altında, katılmalarını gerektirir. Halbuki memurların seçime katılmak ve adaylıklarını koymak için seçim tarihinden belli bir süre önce görevlerinden istifa etmek zorunda bırakılmaları onların bu haklarını esaslı surette ihlâl eder. Zira bir memurun akibeti ne olacağı önceden bilinmiyen bir seçime katılmak için görevinden çekilmeği göze alması kolay değildir. Bu durum memurları adaylıklarını koymaktan menedici bir nitelik taşımaktadır. Nitekim Anayasa'mız da bu gerçeği görerek 68 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile "aday olmanın memurluktan çekilme şartına bağlanamayacağını" açıkça

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

belirtmiştir. Hernekadar mezkûr fıkrada "seçim emniyeti bakımından hangi memurların ne gibi şartlarla aday olabileceklerinin kanunla düzenleneceği" de hükme bağlamış ise de bu hüküm memurları seçim emniyeti mülâhazasıyla topyekûn nazara alarak adaylık için istifaya zorlayıcı kayıtlar konulmasına müsait değildir. Burada Anayasa koyucusunun düşündüğü vali, polis müdürü, jandarma komutanı, askerî komutanlar gibi seçime tesir ve nüfuz icra edebilecek görevlerde bulunan mahdut sayıda memurların durumlarıdır. Bunların hizmet gördükleri yerde adaylıklarını koymaları halinde seçim emniyetinin haleldar olmaması için alınması gerekli tedbirler kanun koyucuya bırakılmış olmakla beraber bu tedbirlerin görevden istifa mahiyetinde olamayacağı da birinci fıkranın serahatından anlaşılmaktadır.

Her ne kadar seçim hakkına taallûk eden genel hüküm Anayasa'nın 55 inci maddesinde yer almış ve bu madde ile Anayasa koyucusu bu hakkın düzenlenmesini kanun koyucuya bırakmış ise de aynı Anayasa 68 inci maddesiyle ona memurların adaylığı hakkında açık ve kesin bir direktif vermiştir. Bu direktif "aday olmanın memurluktan çekilme şartına bağlanamayacağı" dır. Bu maddenin yasama bölümünde yer almış olması Millet Vekilleri Seçimlerinde caiz görülmiyen bir hususun mahallî idare seçimlerinde tecviz edildiği manâsını tazammun etmez.

Hususiyle memurların mahallî idare seçimlerinde buldukları şehir ve kasaba dışında başka bir şehir ve kasabada adaylıklarını koymaları hukuki bir engel bulunmamakla beraber, pek de varit ve müteamil değildir.

Belediye Kanununda değişiklik yapılmasına dair 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesinde memurların hizmet gördükleri yerde adaylıklarını koymak için seçimden belli bir süre önce istifa etmeleri zorunluğunun dayandığı sebepleri açıklayan bir gerekçe yoktur. Millet Vekilleri Seçimi Kanununun ek 5 inci maddeyle atıf yapılan 17 ncî maddesinin Kurucu Meclis Komisyon raporundaki gerekçesi de kanaat verici bir açıklama ihtiva etmediği gibi komisyon sözcüsünün görüşmeler sırasında Kurucu Meclisde yaptığı açıklamalar da çelişmelerle doludur. Bir taraftan memurların seçimlerde adaylıklarını koymaları için istifa etmelerinin prensip itibariyle kabul edilmediği ifade edilirken öte taraftan hizmet gördükleri sırada nüfuz etme, vaatler vesaire ihtimali karşısında memurun adaylığını koyacaksa istifa etmesinin zaruri görüldüğü ileri sürülmektedir. Bir diğer yandan seçime tekaddüm eden yedi gün içinde bu nüfuz vesaire ile birşey sağlanamayacağı, bunun çok önceden yapılmış tesbitler ile elde edileceği belirtiliyor. Bu açıklamalar Anayasa'nın kabul ettiği hürriyetler rejimi ve demokrasi esaslarıyla asla bağdaşacak durumda değildir. Bir öğretmen, bir evrak memurunun, bir resmî daire avukatının ve daha buna benzer yüzlerce memurun istifa etmeden adaylığını koymakla seçim emniyetini ne suretle ihlâl edeceğini anlamak mümkün değildir. Bu hüküm hem Anayasa'nın 68 inci maddesini açıkça ihlâl etmekte hem de memurların seçilme haklarını diğer vatandaşlarla eşit bir şekilde kullanmalarını engellemektedir. Bu itibarla 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesi ile 306 sayılı kanunun 17 nci maddesine yapılan atıf Anayasa'nın hem metnine hem de ruh ve manâsına aykırıdır.

Bu sebeplere binaen karara muhalifiz.

Üye
İsmail Hakkı Ülkmen

Üye
A. Şeref Hocaoglu

MUHALEFET ŞERHİ

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

1- Anayasa'nın 68 inci maddesine göre (Aday olmak, memurluktan çekilme şartına bağlanamaz.) Bunun istisnası maddenin son fıkrasında yer almıştır. (Hâkimler ile subay, askerî memur ve astsubaylar, mesleklerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve seçilemezler.)

30/5/1961 tarihli ve 306 sayılı kanunun 17 nci maddesi hükmüne göre (Memur ve hizmetli olarak çalışanlarla belediye başkanları istifa etmedikçe, buldukları secim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.)

Anayasa'nın 68 inci maddesinin son fıkrasındaki istisnalar dışında kalan memur ve hizmetlileri aday olmaktan ve seçilmekten mahrum eden 306 sayılı kanunun 17 nci maddesi hükmünün Anayasa'nın 68 inci maddesi hükmüne aykırı olduğu açıktır.

Gerçi, 68 inci maddenin bir fıkrasında : (Seçim güvenliği bakımından hangi memurların ne gibi şartlarla aday olabilecekleri kanunla düzenlenir) hükmü varsa da bu, aday gösterilmeyi yasaklamak değil bazı şartlara tabi tutmak için sevk edilmiş olup 17 nci maddenin Anayasa'ya uygunluğu bu hükme dayanılarak müdafaa edilemez.

2- 19/7/1963 tarihli ve 307 sayılı kanunun dâva konusu yapılan geçici 5 inci maddesi hükmü adaylığa taallük etmektedir. Kanun koyucu, bu bahiste, milletvekili seçimi ile belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri seçimi arasında bir fark yaratmak istememiş ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun adaylara ait bazı hükümlerini tekrarlıyacak yerde bu hükümlere atıf yapmayı tercih etmiştir. Memurların adaylığına ait 17 nci maddede de bunlar arasındadır.

O halde, dâvanın incelenmesi sırasında bir tefrik yapmak, milletvekilleri bakımından ayrı, belediye başkan ve üyeleri bakımından ayrı mülâhazalara kapılmak, kanun koyucunun maksadına aykırı düşer. 306 sayılı kanunun 17 nci maddesinin Anayasa'nın 68 nci maddesine aykırı oluşu, bu maddeye atıf yapan 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesine kendiliğinden tesir eder ve bu atıf hükmünü de Anayasa'ya aykırı kılar.

Bu sebeplerle, 307 sayılı kanunun 5 inci ek maddesinin 306 sayılı kanunun 17 nci maddesine atıf yapan hükmünün iptali gerektiğinden verilen karara muhalifim.

Üye

Şemsettin
Akçoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

1- İl idaresi Kanununun bazı maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla açılmış bulunan bir dâva üzerine Anayasa Mahkemesince verilerek 28/1/1963 günlü ve 11470 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış bulunan 20/5/1963 günlü ve 1963/115-174 sayılı karara ait muhalefet şerhimin I numaralı fıkrasında açıklandığı üzere, Türkiye işçi Partisi Tüzüğü'nün 15 inci maddesine göre Partinin en yüksek merkez organı olan (Genel Yönetim Kurulu) tarafından açılmayarak ikinci derecede bir merkez organı olması dolayısıyla dâva açmaya yetkili bulunmayan Parti (Merkez Yönetim Komitesi) tarafından açılmış olan bu dâvanın reddi gerekmektedir.

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

2- Mahkememiz bu dâvanın, Belediye Kanununun belediye seçimleri hakkındaki hükümlerinde değişiklik yapan 19/7/1963 günlü ve 307 sayılı kanunun 1 inci maddesiyle Belediye Kanununa eklenmiş bulunan 5 inci ak maddenin sadece Milletvekili Seçimi Kanununun 17 nci maddesine atıf yapan hükmüne karşı açılmış sayarak dâva dilekçesinin, bütün maddenin iptalini isteyen ifadesi üzerinde durmağa ve istemin, gerekçesi eksik olan kısmı hakkında davacıya açıklama yaptırmaya lüzum görmemiştir.

Halbuki dosyada mevcut dâva dilekçesinde :

(İstem konusu :- Belediye Kanununda değişiklik yapılmasına dair 19/7/1963 tarih ve 307 sayılı kanuna ek 5 inci maddesinin Anayasa'ya aykırı bulunması sebebi ile iptali istemidir.)

denilmek suretiyle ek 5 inci maddenin tümünü içine alacak surette belirtilmiş,

Dilekçenin (Gerekçe) başlıklı kısmına :

(Belediye Kanununa ek 307 sayılı kanunun ek 5 inci maddesi Anayasa'nın 58 inci, 40 ıncı ve 11 inci maddesindeki kurallara aykırıdır ...) satırları ile başlanmış,

Dilekçenin (Netice) kısmı da :

(Dilekçede açıklanan sebeplerden ötürü istem konusu maddenin iptalini saygı ile dilerim) sözleriyle bitirilmiştir.

Bu duruma göre davacı partinin ek 5 inci maddenin tümünün iptalini istediği meydandadır.

Her ne kadar dilekçede Anayasa'ya aykırılık sebebi olarak belirtilen düşünceler ek 5 inci maddedeki hükümlerin tümünü kapsamına almamakta, sadece Milletvekili Seçimi hakkındaki 306 sayılı kanunun 17 nci maddesinin belediye seçimlerine girecek memurlar hakkında da uygulanacağını gösteren hükmün hedef tutulduğu görülmektedir.

Ancak gerekçenin bu kifayetsizliğinin, dilekçede çok açık olarak belirtilmiş bulunan dâva konusunun daraltılması için kanunî bir sebep teşkil edemeyeceği de aşikârdır. Aksine olarak Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı kanunun 26 ncı maddesinde, bu gibi eksiklerin görülmesi halinde davacılar noksanların tamamlanmasının isteneceği, verilen mehil içinde tamamlanmazsa dâvanın açılmamış sayılacağı hükmü yer almış bulunmaktadır. Buna göre ek 5 inci maddenin tümünün iptalinin dâva edilmiş olmasına rağmen maddedeki hükümlerden yalnız birisinin Anayasa'ya aykırı olduğuna dair gerekçe gösterilip maddenin diğer kısımları hakkındaki Anayasa'ya aykırılık iddiasının gerekçesinin belirtilmemiş olduğu davacı partiye bildirilerek noksanın ikmalinin istenilmesi ve zamanında ikmal edilmediği takdirde dâvanın sadece gerekçesi belirtilen hükme hasrolunarak maddenin diğer kısımları hakkında dâva açılmamış sayılması gerekirdi.

Bu yola gidilmediğine ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesi gereğince de Mahkememiz, dilekçede ileri sürülen gerekçelere dayanmağa mecbur olmayıp taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebileceğine ve gerekçesi yanlış belirtilen bir talep ile hiç bir gerekçe gösterilmemiş olan talep arasında, Mahkememizce uygulanacak inceleme bakımından herhangi bir fark da bulunmadığına göre ek 5 inci maddenin tümünün iptali istenilerek açılmış olan bu dâvada, Mahkememizce re'sen dâva konusunun daraltılması doğru değildir.

Kararın bu konularla ilgili kısımlarına yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü muhalifim.

Esas No.:1963/339
Karar No.:1964/61

Üye
Muhittin Gürün